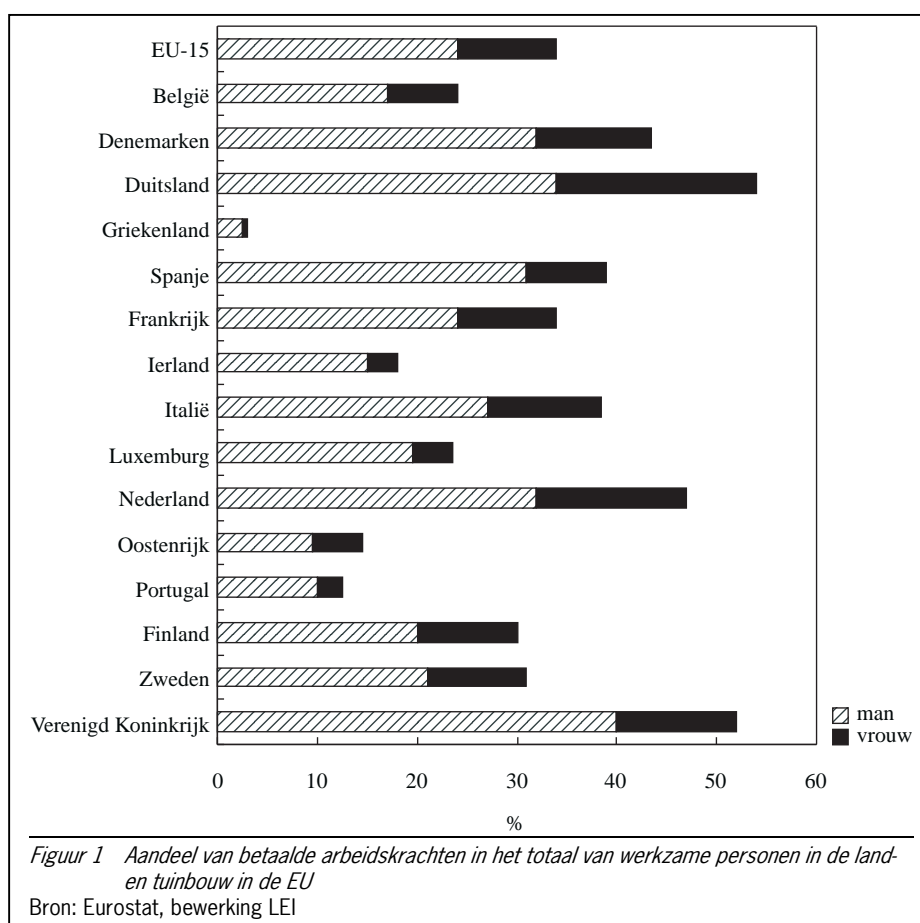

ARBEIDSINZET VERSCHILT BINNEN EU STERK

Kees de Bont

Een van de kenmerken van de land- en tuinbouw is dat veel van het werk wordt verricht door de ondernemers en hun gezinsleden. Toch is het aandeel van (betaalde) werknemers, als gekeken wordt naar het aantal personen, niet onaanzienlijk in de verschillende landen van de EU (figuur 1). In Nederland is het aandeel van betaalde arbeidskrachten na Duitsland en het Verenigd Koninkrijk het grootst. In de landen waar veel meer kleinere bedrijven voorkomen, zoals Griekenland, Portugal en Oostenrijk, wordt veel minder personeel ingezet. De figuur laat ook zien dat van de agrarische werknemers in de EU het merendeel mannelijk is. Nederland heeft met onder meer Duitsland evenwel ook een flink deel vrouwelijke werknemers. In Nederland zijn deze vooral werkzaam in de tuinbouw, onder meer in de snijbloemen- en potplantenbedrijven. In andere EU landen heeft de tuinbouw een relatief minder grote betekenis.

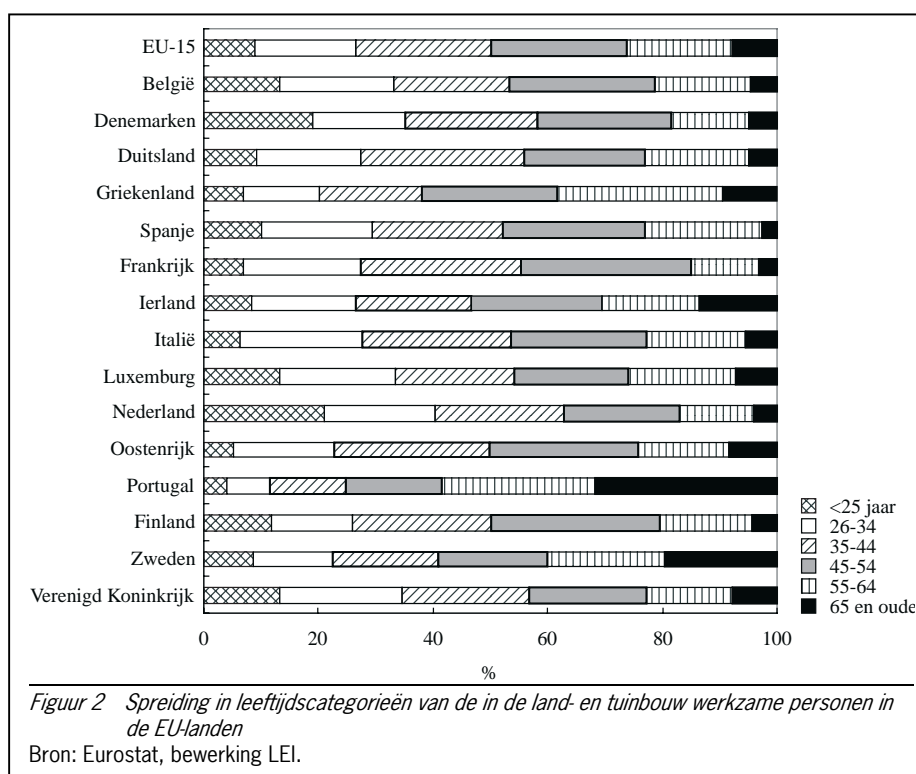
Seizoenwerkers en vaste krachten

In Nederland bieden ongeveer 20.000 bedrijven, dus ruim een vijfde van alle bedrijven, werk aan betaalde arbeidskrachten. In de EU-15 zijn er ruim 1 miljoen agrarische werkgevers op een totaal van meer dan 6 miljoen land- en tuinbouwbedrijven. Nederland heeft hierbij bijna evenveel vaste werknemers (88.000) als seizoenwerkers (circa 100.000). In andere EU-landen, vooral in de Zuidelijke, is het aantal betaalde seizoenwerkers vele malen groter dan het aantal vaste werknemers. In totaal zijn er in de EU ongeveer 1 miljoen betaalde vaste krachten en 4,5 miljoen seizoenwerkers. De loonkosten van agrarische seizoenarbeid (per uur, inclusief werkgeverslasten) in de EU lopen uiteen van ongeveer 4 euro in Portugal en Griekenland

tot meer dan 16 euro in Denemarken. Nederland zit wat dit betreft met een bedrag van ruim 8 euro in de middenmoot.

Jongeren in de sector

De agrarische beroepsbevolking als geheel, dus met inbegrip van de werknemers, is in Nederland relatief jong. Meer dan 20% van de mensen die in de land- en tuinbouw werken is jonger dan 25 jaar (figuur 2). Dat is opvallend veel hoger dan in de meeste andere landen, waar het aandeel jongeren vaak rond de 10% of lager ligt. Denemarken en België hebben wat dit betreft nog de meeste gelijkenis met Nederland. Het vrij hoge aandeel van jongeren in vooral Nederland heeft ook te maken met de omvang van de tuinbouw. Nederland heeft na Spanje en Frankrijk het kleinste aandeel mensen vanaf 65 jaar die nog in de land- en tuinbouw werkzaam zijn. In Nederland gaat het hier om 4%, de helft van het gemiddelde in de EU. In de leeftijdscategorie van 55 tot 65 jaar heeft Nederland zelfs het laagste percentage van de EU.

Ondernemers

In vergelijking met de gegevens hiervoor over het totaal van de werkgelegenheid, dus inclusief de werknemers, ziet de verdeling bij de agrarische ondernemers er in enkele opzichten duidelijk anders uit. Scoorde Nederland hoog wat betreft het aandeel vrouwen bij de agrarische werknemers, van de agrarische bedrijfs-
hoofden is in Nederland slechts 8% vrouw. Dit is het laagste aandeel in de EU; gemiddeld is namelijk bijna een kwart van de bedrijfshoofden vrouw. Overigens kan het beeld wat vertekend zijn omdat bij bedrijven met meer ondernemers, waaronder man-vrouwmaatschappen, het oudste bedrijfshoofd geteld is. En dat is veelal de echtgenoot. Hetzelfde kan Nederland parten spelen bij de leeftijdsopbouw van de bedrijfshoofden. Niettemin heeft Nederland met bijna 20% van de bedrijfshoofden in een leeftijd van 65 jaar en ouder veel minder 'agrarische senior-ondernemers' dan de bijna 30% in de EU. Dit opmerkelijk hoge aandeel wordt vooral veroorzaakt door Portugal en Italië waar bijna 40% van de agrarische bedrijfshoofden naar Nederlandse

maatstaven AOW-gerechtigd is. In de leeftijdscategorie van 55 tot 65 jaar heeft Nederland met ruim 25% wel een van de hoogste aandelen. Het aandeel van de jongere bedrijfshoofden (7% in Nederland) ligt bijna op het EU-gemiddelde. Opmerkelijk is dat onder meer België met 11% en vooral Duitsland met 16% hier veel beter vertegenwoordigd zijn.

Meer informatie:

Centrum voor Landbouweconomie, Arbeidsproblematiek in de Vlaamse glastuinbouw, publicatie nr. 1.08, oktober 2003 Eurostat (2002), Community labour force survey GEOPA (2002) Enquête du GEOPA: les travailleurs saisonniers dans l'agriculture Européenne